

Рисунок 4.1. Залежність СРЗТ (Y , дБ) від надлишкового тиску у відсіку (X , Па) для варіантів виконання відсіку: 1 – на виході з мембрани відсутній відсік; 2 – на виході з мембрани встановлено відсік завдовжки 1,7 м з відкритим торцем; 3 – на виході з мембрани встановлено відсік завдовжки 3,7 м з відкритим торцем

4.2. Розгерметизація відсіку всередину суміжного відсіку

Дослідження газодинамічних процесів, що відбуваються під час розгерметизації фюзеляжу літака, виконання розрахунків з визначення зміни тиску повітря в ізолюваних відсіках ГК фюзеляжу, визначення тисків на перегородки відсіків і розрахунків для оцінювання цілісності елементів конструкції оболонки фюзеляжу є невід'ємною частиною процесу проектування літака [58].

Об'єктом досліджень є загальний відсік, який розділений на відсіки високого і низького тисків. Між відсіками перпендикулярно до поздовжньої осі встановлено пружну мембрану (рис. Ж. 1, рис. Ж. 3). У разі досягнення заданого перепаду тиску

повітря у відсіках мембрана розривається. Відбувається раптове падіння тиску газу у відсіку високого тиску і раптове підвищення тиску газу у відсіку низького тиску. Через деякий проміжок часу тиски газу у відсіках вирівнюються.

Предметом дослідження є газодинамічні процеси в суміжних відсіках низького і високого тисків унаслідок раптової розгерметизації відсіку високого тиску.

Випробування проведено при відношеннях об'єму відсіку високого тиску (V_1) до об'єму відсіку низького тиску (V_2) (надалі відносний об'єм), що дорівнюють $V_{\text{від}} = V_1/V_2 = (1; 11,3; 0,081)$. Отримані в ході випробувань залежності зміни в часі тиску газу у відсіках для відносного об'єму $V_{\text{від}} = 1$ з початковим надлишковим тиском (надалі – тиск) $P_{\text{над}} = 0,317 \times 10^5$ Па у відсіку високого і низького тисків унаслідок розриву мембрани наведено в [341]. Аналіз залежностей свідчить, що унаслідок розриву мембрани тиск газу у відсіку високого тиску має характер затухаючих коливань. Крива зміни тиску газу у відсіку коливається біля осі з тиском $P \approx 0,16 \times 10^5$ Па, асимптотично до неї наближаючись. Протягом $\tau = 0,0216$ с тиск газу у відсіку падає від максимального тиску $P_{\text{над}} = 0,317 \times 10^5$ до мінімального $P_{\text{над}} \approx 0,0541 \times 10^5$ Па, а потім відбувається затухання коливань тиску газу у відсіку з частотою 49 Гц. Логарифмічний декремент затухання коливань тиску газу у відсіку становить: $\Delta = 0,11$, де Y_i, Y_{i+1} – ординати двох сусідніх екстремумів. Криву, яка огинає максимальні значення зміни тиску газу у відсіку, визначено статистичним шляхом з використанням моделі Boltzmann:

$$Y = A2 + (A1-A2)/(1 + \exp((X-x0)/dx)), \quad (4.1)$$

де $A1=2,15583$; $A2=0,18174$; $x0=10,23304$; $dx=0,12979$.

У відсіку низького тиску за час $\tau \approx 0,0216$ с відбувається збільшення тиску від мінімального значення ($P_{\text{над}} = 0,048 \times 10^5$ Па) до максимального ($P_{\text{над}} = 0,291 \times 10^5$ Па). Наступна зміна тиску газу має характер затухаючих коливань і багато в чому повторює основні закономірності, які мали місце у відсіку високого тиску. Тривалість усього процесу зміни тиску газу у відсіках з моменту руйнування

мембрани і зменшення максимальної амплітуди пульсацій тиску газу у відсіку до $P_{\text{над}} \approx 830$ Па становить $\tau \approx 1$ с. При збільшенні надлишкового тиску газу у відсіку високого тиску до $P_{\text{над}} = 2,55 \times 10^5$ Па характер газодинамічних процесів після розриву мембрани практично не змінюється.

Логарифмічний декремент затухання коливань тиску газу у відсіку високого тиску збільшується і становить $\Delta = 0,19$. Протягом $\tau = 0,0165$ с тиск газу у відсіку падає від максимального до мінімального значення ($P_{\text{над}} = 0,299 \times 10^5$ Па). Після досягнення мінімального тиску відбувається затухання коливань тиску газу в розглянутих відсіках. Коефіцієнти кривої для моделі (4.1), що огинає максимальні значення тиску затухаючих коливань, становлять: $A_1 = 3,31567$; $A_2 = 1,34705$; $x_0 = 0,36775$; $dx = 0,03281$.

Зі зменшенням відносного об'єму до $V_{\text{від}} = 0,081$ при розриві мембрани в відсіках зафіксовано затухаючі коливання тиску газу. У порівнянні з попередніми випробуваннями відзначено зниження тиску у відсіку низького тиску щодо вихідного значення, а у відсіку високого тиску досягнуто мінімальний від'ємний тиск (розрідження). Зміна тиску газу у відсіку високого тиску з $P_{\text{над}} = 0,523 \times 10^5$ Па до $P_{\text{над}} = -0,0842 \times 10^5$ Па відбувається протягом $\tau = 0,0188$ с, а з $P_{\text{над}} = 2,967 \times 10^5$ Па до $P_{\text{над}} = -0,345 \times 10^5$ Па – $\tau = 0,0166$ с. За $P_{\text{над}} = 2,967 \times 10^5$ Па логарифмічний декремент затухання становить $\Delta = 0,336$, за $P_{\text{над}} = 0,523 \times 10^5$ Па – $\Delta = 0,281$.

Збільшення відносного об'єму до $V_{\text{від}} = 11,3$ істотно впливає на амплітуду і рівень коливань у відсіках (рис. 4.2). У відсіку високого тиску з $P_{\text{над}} = 3,34 \times 10^5$ Па у початковий момент розриву мембрани відбувається максимальне зменшення тиску у відсіку високого тиску на $\Delta P = 0,617 \times 10^5$ Па за час $\tau = 0,0066$ с. Вирівнювання тисків газу у відсіках відбувається в області високих тисків. У відсіку високого тиску логарифмічний декремент затухання становить $\Delta = 0,0099$. Обвідну криву описує рівняння (4.1) з коефіцієнтами, $A_1 = 3,97068$, $A_2 = 3,1636$, $x_0 = 11,90917$, $dx = 0,14141$. Отримана модель описує граничні параметри затухання коливань тиску газу у відсіку високого тиску з достатньою для практики точністю. Вирівнювання тисків газу в відсіках відбувається наближено до тиску $P \approx 3,14 \times 10^5$ Па. Досить

близькі коливання отримані також у відсіку низького тиску. Таким чином, коливання тиску повітря у відсіках мають затухаючий і експонентний характер, тобто амплітуди коливань зменшуються за геометричною прогресією.

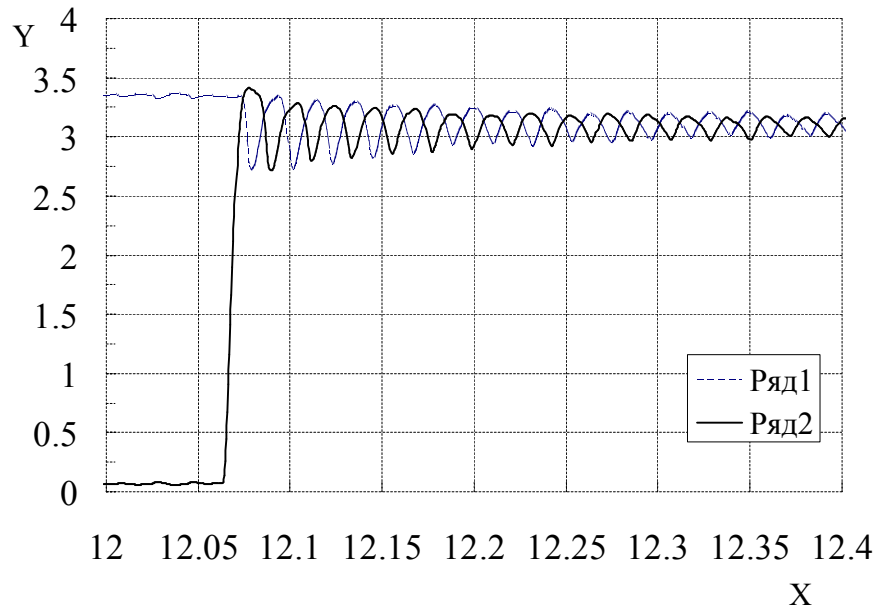

Рисунок 4.2. Залежність надлишкового тиску газу ($Y \times 10^5$, Па) у відсіках низького (Ряд 2) і високого (Ряд 1) тисків у часі (X, с) за умови раптової розгерметизації відсіку високого тиску з відносним об'ємом $V_{\text{від}} = 11,3$

Унаслідок розриву мембрани з початковим тиском $P_{\text{над}} = 0,534 \times 10^5$ Па у відсіку високого тиску вирівнювання тиску газу у відсіках у часі (τ , поточний час в інтервалі (8,6 ... 9,6) с) відбувається вздовж прямої:

$$P = (0,39546 + 0,01075 \tau) \times 10^5. \quad (4.2)$$

У відсіку низького тиску явного затухання коливань тиску газу протягом 1 с не виявлено. Максимальна амплітуда коливань щодо рівняння (4.2) становить $P \approx 0,0718 \times 10^5$ Па. Унаслідок розриву мембрани у відсіку високого тиску зміна тиску газу з $P_{\text{над}} = 0,534 \times 10^5$ Па до $P_{\text{над}} = -0,42 \times 10^5$ Па відбувається протягом $\tau = 0,0138$ с. У відсіку низького тиску за цей проміжок часу відбувається максимальне збільшення

тиску газу на $\Delta P = 0,575 \times 10^5$ Па. Подальша зміна тиску газу у відсіку відбувається аналогічно до газодинамічних процесів, які протікають у відсіку високого тиску.

Аналіз проведених досліджень перетікання газу з одного відсіку до іншого унаслідок раптової розгерметизації одного з відсіків свідчить, що істотний вплив на зміну тиску газу в відсіках має швидкість зміни тиску газу у відсіках у початковий момент руйнування мембрани і величина відносного об'єму. За відносного об'єму $V_{\text{від}} = 11,3$ у відсіку низького тиску швидкість підвищення тиску газу в початковий момент руйнування мембрани становить $2359,8539 \times 10^5$ Па/с (рис. 4.2).

У відсіку з високим тиском зниження тиску газу від початкового тиску $3,34 \times 10^5$ Па відбувається зі швидкістю $595,3276 \times 10^5$ Па/с. Після досягнення тиску газу у відсіку високого тиску $2,731303 \times 10^5$ Па, а у відсіку низького тиску $3,389558 \times 10^5$ Па за час $0,01493$ с у відсіках відбувається у протифазі затухання коливань тиску газу. Частота затухаючих коливань становить (45 ... 46) Гц. У протифазі затухаючі коливання тиску газу в суміжних відсіках отримано і для відносних об'ємів $V_{\text{від}} = 0,081$.

Для $V_{\text{від}} = 1$ швидкість зміни тиску газу у відсіках високого і низького тисків становила $\sim 641,123 \times 10^5$ Па/с (рис. 4.3). Після руйнування мембрани тиск газу у відсіку високого тиску зменшиться до мінімального значення $0,29026 \times 10^5$ Па, а у відсіку низького тиску збільшиться до максимального тиску $2,2708 \times 10^5$ Па за час $0,0143$ с. Частота затухаючих коливань тиску газу у відсіках дорівнює (48 ... 50) Гц. Для відносного об'єму $V_{\text{від}} = 0,081$ швидкість підвищення тиску газу у відсіку низького тиску в початковий момент розриву мембрани дорівнює $1366,766 \times 10^5$ Па/с. У відсіку високого тиску швидкість зниження тиску становить $550,7658 \times 10^5$ Па/с. У початковий момент руйнування мембрани тиск газу у відсіку високого тиску зменшується до мінімального від'ємного значення $-0,34107 \times 10^5$ Па, а у відсіку низького тиску збільшиться до максимального значення тиску $0,54899 \times 10^5$ Па за час $0,0166$ с. Частота затухаючих коливань тиску газу у відсіках змінюється в межах (36 ... 46) Гц.

Для встановлення основних закономірностей зміни параметрів газу у відсіках унаслідок раптової розгерметизації і визначення впливу параметрів газу на

конструкцію відсіку, предметів, розташованих у відсіку, проведено дослідження під час установки по всьому перетину відсіку у фланці кріплення мембрани аркуша стандартного паперу завтовшки 0,1 мм. У процесі випробувань було проведено оцінювання впливу об'ємів на зміну тиску газу в суміжних відсіках. Наявність аркуша паперу у відсіку практично не мала істотного впливу на механізм руйнування мембрани.

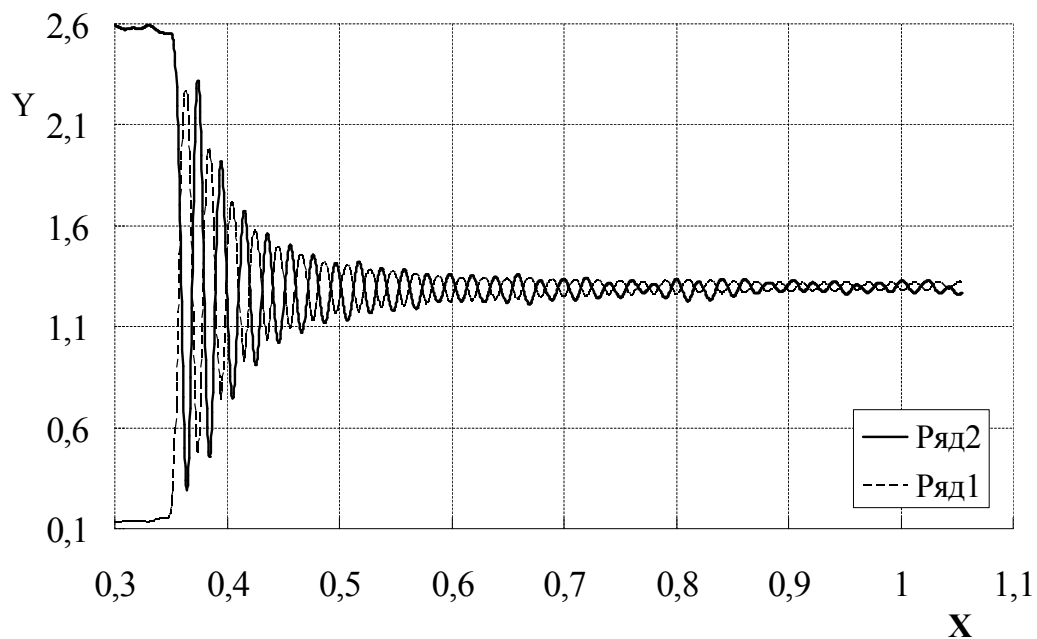

Рисунок 4.3. Залежність надлишкового тиску газу ($Y \times 10^5$, Па) у відсіках низького (Ряд 1) і високого (Ряд 2) тисків у часі (X , с) за умови раптової розгерметизації відсіку високого тиску з відносним об'ємом $V_{\text{від}} = 1$

У процесі випробувань встановлено, що унаслідок раптової розгерметизації відсіку високого тиску в області досліджених параметрів повітря у відсіках для відносних об'ємів $V_{\text{від}} = (1; 0,081)$ після вирівнювання тиску газу у відсіках розірвані частини мембрани і паперу мали відносно близькі розміри (сумірні з розмірами відсіку) і не містили явних ознак їх дроблення на дрібні частини. Для $V_{\text{від}} = 11,3$ після раптової розгерметизації відсіку папір був подрібнений потоком газу на дрібні шматочки довільної конфігурації з рваними краями і максимальним розміром не більше (10 ... 15) мм. Шматочки паперу і розірвана центральна частина мембрани

розташовувалися у відсіку низького тиску. Через те, що мембрану було виготовлено з міцнішого матеріалу, для всіх розглянутих випадків розгерметизації мембрана не руйнувалася на дрібні частини. Подрібнення ж паперу спостерігалось за закритичного відношення тисків газу. Руйнування паперу під впливом пульсацій тиску повітря можна пояснити тим, що унаслідок збільшення відносного об'єму за умови раптової розгерметизації у відсіку низького тиску збільшується швидкість зміни тиску газу і відбувається періодична дія газу на досліджуваний предмет протягом тривалішого періоду в області високих тисків. Збільшення тривалості дії пульсацій тиску газу на досліджуваний предмет для $V_{\text{від}} = 11,3$ в порівнянні з відносними об'ємами $V_{\text{від}} = (1; 0,081)$ підтверджується малими значеннями логарифмічного декременту затухання.

Для різних початкових тисків газу у відсіку визначимо вплив відносного об'єму на затухання пульсацій тиску газу у відсіку унаслідок раптової його розгерметизації (рис. 4.4). Залежність логарифмічного декременту затухання від

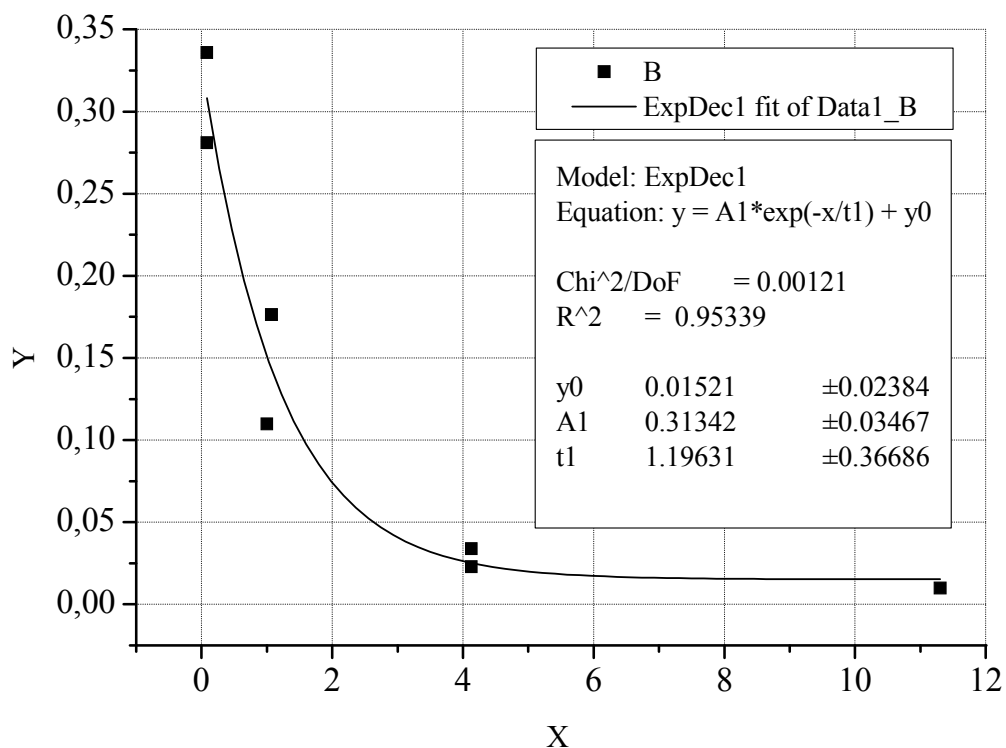

Рисунок 4.4. Залежність логарифмічного декременту затухання (Y) від відносного об'єму відсіку (X)